

40 år efter

To grønlandsskibes skæbne i Grønland under sidste verdenskrig

Af Gunver Hirschsprung

Den 9. april 1940 blev, som det vil være bekendt, forbindelsen mellem Grønland og Danmark brat afbrudt. Tre skibe var da kommet af sted fra Danmark til Grønland, nemlig Kryolitselskabets skib S/S »Julius Thomsen« og Den kgl. grønlandske Handels to skibe S/S »Gertrud Rask« og S/S »Hans Egede«.

Det lykkedes for »Julius Thomsen« under hele krigen at fragte kryolit fra Ivigtut til Amerika og at hjembringe forsyninger fra Amerika til Grønland, ligesom det transporterede passagerer frem og tilbage mellem de to lande, dels danske tjenestemænd der benyttede lejligheden til at holde ferie i Amerika, dels danske børn, når forældrene ønskede, at de skulle fortsætte deres skolegang i Amerika. Skolerne i Grønland var dengang ikke så udbyggede som i dag, og mange steder manglede der danske eller dansksprogede lærere i skolerne.

Udover amerikarejserne bragte »Julius Thomsen« forsyninger rundt til kolonierne i Grønland, og det siger sig selv, at det danske skib blev modtaget med begejstring overalt, hvor det kom frem.

1942, altså i år for 40 år siden, blev et skæbneår for de to andre danske skibe.

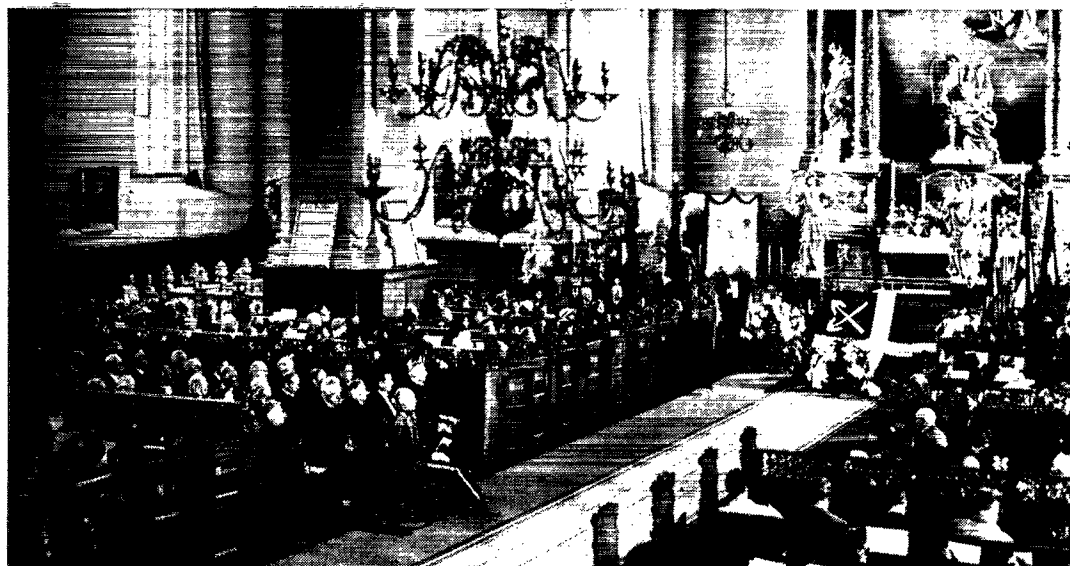
Først strandede »Gertrud Rask« ved Novia Scotia ud for Canadas kyst. Om dette forlis udsendtes i »Meddelelser vedrørende Grønlands Administration« (1942, s. 81) følgende oplysning:

»Under Rejse fra New York til Grønland er S/S »Gertrud Rask« den 6. februar 1942 forlist på kysten af Nova Scotia. Ingen Menneskeliv gik tabt.«

S/S »Hans Egede« forsvandt sporløst under en rejse med kryolit fra Ivigtut i Grønland på vej til Philadelphia i Amerika, uden at man hidtil har vidst det mindste om dets skæbne. I samme hæfte (ligeledes 1942, s. 81) af »Meddelelser vedrørende Grønlands Administration« fremkom følgende meddelelse:

»Under Rejse fra Ivigtut til U. S. A. i Februar 1942 er S/S »Hans Egede« forsvundet, uden at der senere er konstateret noget til Oplysning om dens eller de ombordværendes Skæbne. De ombordværende var:

Kaptajn N. O. Petersen
Overstyrmand Chr. P. Nielsen
Styrmand Uldall-Ekmann
Førstemester S. A. Nielsen
Andenmester C. Mortensen
Norsk Trediemester A. Evensen

Mindegudstjeneste for S/S »Hans Egede« i Vor Frelses Kirke.

Hovmester Niels Dam
 Kok H. Ollerup
 Baadsmand V. Lund
 Tømrermand O. Carslund
 Matros A. S. Madsen
 Matros Erik Hansen
 Matros Hans C. Nielsen
 Matros Deikmahn
 Matros Børge W. Pedersen
 Donkeymand E. O. Jensen
 Fyrbøder Karl V. Johansen
 Fyrbøder Søren S. Bjørn
 Fyrbøder G. H. Jensen
 Skibsdreng Karl Heilmann, Godthaab
 Skibsdreng Lars Olsen, Julianehaab
 Skibsdreng Kristian Petersen,
 Julianehaab
 Skibsdreng Otto Kristiansen,
 Julianehaab«

I København blev der samme år afholdt en mindegudstjeneste i Vor Frelses Kirke for de bortkomne med repræsentanter for kongehuset, regeringen m. fl.

Ved et tilfælde kom jeg fornylig på sporet af, at »Handels- og Søfartsmuseet på Kronborg« fra Tyskland havde erhvervet en fotokopi af et meget sjældent værk om de tyske U-bådes ødelæggelser under sidste verdenskrig. Det er en bog, udgivet af Jürgen Rohwer: »Die U-boot-Erfolge der Achsenmächte 1939–1945« (München 1968). I dette værk angives, at et skib hjemmehørende på Grønland var blevet sænket den 4. marts 1942 af U-båd 587 ud for Canadas kyst (uden nærmere positionsangivelse). U-båden havde opfattet navnet på skibet som »Hawse Gude«.

Det kan være vanskeligt fra en neddykket U-båd at aflæse et skibsnavn korrekt, men trækker man det sidste »e« i »Hawse« over til »Gude«, fremkommer navnet »Haws Egude«, og i følge Søfartsmuseet hersker der ikke tvivl om, at det er »Hans Egede«, hvis skæbne nu – 40 år efter – endelig er klarlagt.